

**การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน (Work based learning)
กรณีศึกษารายวิชาบริการของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์**

สังวาลย์ ตุกพิมาย¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน (Work based learning: WBL) ในรายวิชาบริการของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ บทความนี้นำเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การวางแผนและการเตรียมการ 2) การปฐมนิเทศและให้ความรู้พื้นฐาน 3) การฝึกปฏิบัติงานในสถานที่จริง 4) การสะท้อนคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 5) การประเมินผลและการพัฒนา ผลการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความพร้อมในการปฏิบัติงานในวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และนักสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน, บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์, การฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพ, การจัดการเรียนการสอน

(Received: May 14, 2025; Revised: August 15, 2025; Accepted: September 19, 2025)

---

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ e-mail: Sangwan21@srru.ac.th

**Work-based learning : A case study of library and information center services course,
bachelor of education program in library and information science,
Surindra Rajabhat University**

Sangwan Tukpimai²

Abstract

This academic article aims to present approaches to learning management using Work-based learning (WBL) in the subject of library and information center services for the bachelor of education program in library and information science at Surin Rajabhat University. The article presents a 5-step learning management process consisting of: 1) Planning and preparation, 2) Orientation and foundational knowledge provision, 3) Practical training in real workplace settings, 4) Reflection and learning exchange, and 5) Evaluation and development. The results of the learning management analysis indicate that Work-based Learning helps enhance students' readiness to effectively practice in the library and information professional field by connecting theoretical knowledge to practice and developing essential 21st-century skills, which include communication skills, collaboration with others, information technology application, and lifelong learning.

Keywords: Work-based learning, Library and information science, Professional practice training, Learning and teaching management

---

²Assistant Professor. Dr., Department of Library and Information Science, Surindra Rajabhat University
e-mail: Sangwan21@srru.ac.th

บทนำ

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพและการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Panich, 2012, p.15-17) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศของผู้ใช้บริการ จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (Office of the Higher Education Commission, 2021, p. 15) พบว่า อัตราการได้งานทำของบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์อยู่ที่ร้อยละ 78.50 ภายใน 1 ปีหลังสำเร็จการศึกษา แต่นายจ้างร้อยละ 65.20 มีความเห็นว่าบัณฑิตยังขาดทักษะการปฏิบัติงานจริงและประสบการณ์ในการทำงาน ทั้งนี้ด้านการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมที่เน้นการบรรยายในห้องเรียนอาจไม่เพียงพอต่อการสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพและพร้อมปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมจริง (Wanichkul, 2016) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน (Work-based learning: WBL) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการเรียนในห้องเรียนกับการปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติ (Raelin, 2008, p. 25) แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของคอล์บ (Kolb, 1984, p. 156) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ สังเกต ไตร่ตรองและสร้างความเข้าใจจากประสบการณ์ของตนเอง ในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษามีทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริง จึงได้นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานมาประยุกต์ใช้ในรายวิชาการของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ ซึ่งเป็นรายวิชาที่มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับงานบริการสารสนเทศในบริบทของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ (Bachelor of Education Program in Library and Information Science, 2019) บทความนี้นำเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การวางแผนและการเตรียมการ 2) การปฐมนิเทศและให้ความรู้พื้นฐาน 3) การฝึกปฏิบัติงานในสถานที่จริง 4) การสะท้อนคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และ 5) การประเมินผลและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ต่อไปได้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน: แนวคิดและทฤษฎี

การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน (Work-based learning: WBL) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการระหว่างการเรียนรู้เชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติงานจริง โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและสร้างประสบการณ์ในสถานการณ์จริง (Boud & Solomon, 2001, p. 45) แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning theory) ของคอล์บ (Kolb, 1984, p. 156) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ไปสู่ความรู้ โดยผ่านวงจรการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีประสบการณ์เชิงรูปธรรม (Concrete Experience) 2) การสังเกตและไตร่ตรอง (Reflective observation) 3) การสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม (Abstract conceptualization) และ 4) การทดลองปฏิบัติ (Active experimentation) การจัดการเรียนรู้ในการศึกษาระดับนี้ยึดตามทฤษฎีการเรียนรู้สังคม (Social learning) ของแบนดูรา (Bandura, 1977) ที่เน้นการเรียนรู้จากการสังเกตและการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งทฤษฎีการสะท้อนคิดเพื่อการปฏิบัติ (Reflective practice theory) ของโชน (Schön, 1983) ที่มุ่งเน้นการไตร่ตรองและวิเคราะห์ประสบการณ์เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ในบริบทของการอุดมศึกษา การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานได้รับการยอมรับว่าเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาทักษะวิชาชีพและความพร้อมในการทำงานของผู้เรียน (Lester & Costley, 2010, p. 561) ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นสาขาวิชาที่มีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้ทางทฤษฎีควบคู่กับทักษะในการปฏิบัติงาน (Loyfa, 2014, p. 42) สอดคล้องกับการศึกษาของ เบิร์ด และคณะ (Bird et al., 2015, p. 298) พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ช่วยเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติและการศึกษาของ Chuenwattana, Kitcharoen, and Chokdeewiriyakul (2017) ที่พบว่า การฝึกปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงช่วยให้นักศึกษาสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์มีทักษะการปฏิบัติงานและความเข้าใจในวิชาชีพเพิ่มขึ้น

กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานในรายวิชาการของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ

รายวิชาการของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ (Library and information center services) เป็นรายวิชาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับงานบริการสารสนเทศในบริบทของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ (Faculty of Humanities and Social Sciences, Surin Rajabhat University,

2018) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานในรายวิชานี้ประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอนที่เน้นการบูรณาการระหว่างการเรียนรู้เชิงทฤษฎีและการปฏิบัติงานจริงดังนี้

1. การวางแผนและการเตรียมการ (Planning and preparation) ในขั้นตอนนี้ อาจารย์ผู้สอนได้วางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้โดยการสำรวจและคัดเลือกแหล่งฝึกปฏิบัติงานที่มีความพร้อมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา ได้แก่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ห้องสมุดโรงเรียนในจังหวัดสุรินทร์ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยมีการประสานงานกับผู้บริหารและบุคลากรของแหล่งฝึกปฏิบัติงานเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอบเขตการฝึกปฏิบัติงาน และบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมี การจัดเตรียมเอกสารประกอบการเรียนการสอน คู่มือการฝึกปฏิบัติงาน และแบบประเมินผลการฝึกปฏิบัติงาน (Royal Government Gazette, 2015) ทั้งนี้ข้อสังเกตการเลือกหน่วยงานในการฝึกปฏิบัติงานในครั้งนี้ นักศึกษาสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารานเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เลือกปฏิบัติงานในสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ และปฏิบัติงานห้องสมุดโรงเรียนที่นักศึกษาออกปฏิบัติงานในรายวิชาการฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียนของนักศึกษา ทั้งนี้ เป็นความสะดวกของนักศึกษา

2. การปฐมนิเทศและให้ความรู้พื้นฐาน (Orientation and basic knowledge provision) ในขั้นตอนนี้ อาจารย์ผู้สอนได้จัดการปฐมนิเทศเพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ กระบวนการ และเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน รวมทั้งให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานบริการของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ ได้แก่ แนวคิดและหลักการของงานบริการสารสนเทศ ประเภทของงานบริการสารสนเทศ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับงานบริการสารสนเทศ จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ และทักษะการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ (Surindra Rajabhat University, 2019) ทั้งนี้ นักศึกษามีส่วนร่วมในการอภิปรายกรณีศึกษาและการแสดงบทบาทสมมติ คุรุบรรณารักษ์พี่เลี้ยงจากแหล่งฝึกปฏิบัติงานที่มีส่วนในการชี้แจงลักษณะงานและความคาดหวัง

3. การฝึกปฏิบัติงานในสถานที่จริง (Real workplace practice) นักศึกษาได้รับการจัดสรรให้ฝึกปฏิบัติงานในแหล่งฝึกปฏิบัติงานตามที่ได้มีการวางแผนไว้ โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 3-5 คน และหมุนเวียนไปฝึกปฏิบัติงานในแผนกต่าง ๆ ของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ ได้แก่ แผนกบริการยืม-คืน แผนกบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า แผนกบริการสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ และแผนกบริการสารสนเทศเฉพาะ เป็นต้น โดยมีระยะเวลาการฝึกปฏิบัติงานรวม 45 ชั่วโมง ภายใต้การดูแลและให้คำแนะนำของคุรุบรรณารักษ์ บรรณารักษ์หรือนักสารสนเทศพี่เลี้ยงประจำแหล่งฝึกปฏิบัติงาน (Surin Rajabhat University, Faculty of Humanities and Social Sciences, 2018) ในระหว่างการฝึกปฏิบัติงาน นักศึกษาได้มี

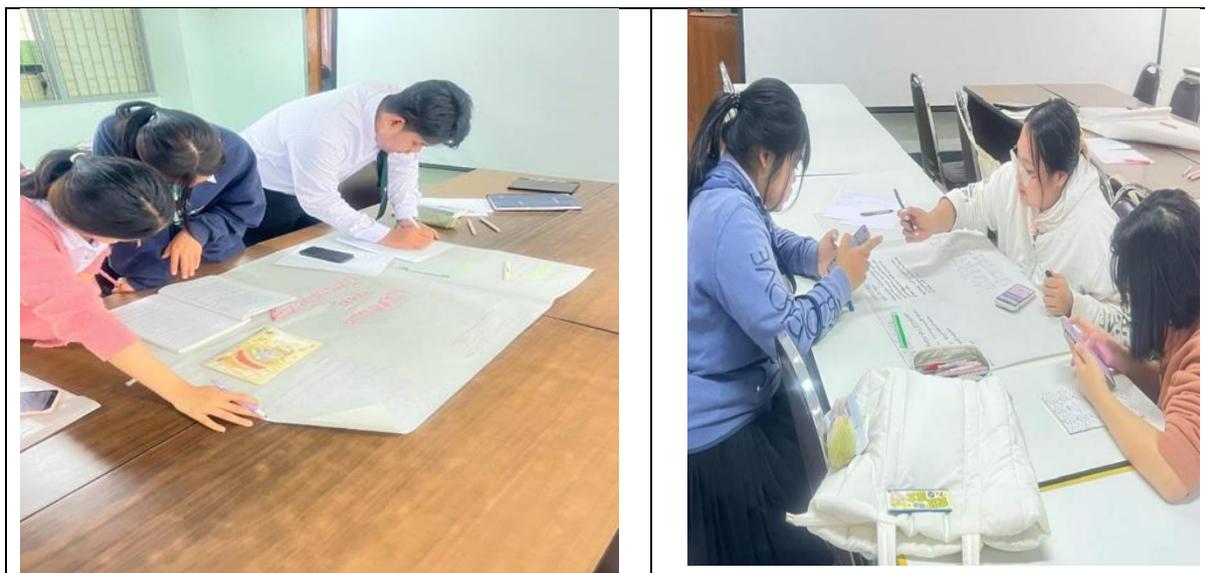
โอกาสเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะการสื่อสารกับผู้ใช้บริการ ทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในงานบริการ และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยนักศึกษาต้องมีเป้าหมายการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาที่จัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบริดจ์เจตส์ (Bridges, 1993) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จากการทำงานช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม

4. การสะท้อนคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Reflection and knowledge sharing) หลังจากการฝึกปฏิบัติงานในแต่ละสัปดาห์ นักศึกษาได้กลับมาร่วมกันสะท้อนคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยใช้กระบวนการสะท้อนคิดตามแนวคิดของกิบส์ (Gibbs, 1988) ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบรรยายประสบการณ์ 2) การอธิบายความรู้สึก 3) การประเมินประสบการณ์ 4) การวิเคราะห์สถานการณ์ 5) การสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ และ 6) การวางแผนพัฒนาต่อไป กิจกรรมการสะท้อนคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นี้ช่วยให้นักศึกษาได้ทบทวนและวิเคราะห์ประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงาน เชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ และพัฒนาความเข้าใจในวิชาชีพบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ โดยใช้วิธีการหลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่ม การเขียนบันทึกการสะท้อนคิด การนำเสนอกรณีศึกษาที่โดดเด่น ซึ่งช่วยให้นักศึกษาได้ทบทวนและวิเคราะห์การปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงกับทฤษฎี นอกจากนี้ ยังช่วยให้อาจารย์ผู้สอนได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคในการฝึกปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถนำไปปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Tatshiwach, 2011)

5. การประเมินผลและการพัฒนาต่อเนื่อง (Evaluation and continuous development) การประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชานี้ ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ดังนี้

1. การประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน
2. การประเมินจากบันทึกการสะท้อนคิด
3. การประเมินจากรายงานการฝึกปฏิบัติงาน
4. การประเมินจากการนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติงาน
5. การประเมินจากการทดสอบความรู้

โดยผู้ที่มีส่วนร่วมในการประเมิน ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน ครูบรรณารักษ์ บรรณารักษ์หรือนักสารสนเทศที่เลี้ยง เพื่อนนักศึกษา และตัวนักศึกษาเอง (Khaemmanee, 2017) สำหรับด้านการประเมินผลนี้ ส่งผลต่อกระบวนการปรับปรุงและเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ โดยยึดหลักการเรียนรู้และพัฒนาทักษะให้นักศึกษา ส่งเสริมให้นักศึกษาปรับเปลี่ยนทักษะการคิดสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่ปฏิบัติงานและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามกระบวนการการศึกษาตลอดชีวิต

ภาพที่ 1 การเรียนรู้ทฤษฎีก่อนออกปฏิบัติงาน

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน

จากการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานในรายวิชาการของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ ผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ตลาดแรงงาน และการเปลี่ยนแปลงของวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ (Office of the Higher Education Commission, 2015) โดยมุ่งเน้นการพัฒนานักศึกษาได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านความรู้ (Knowledge) นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานบริการสารสนเทศในบริบทของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศเพิ่มขึ้น โดยสามารถอธิบายหลักการ แนวคิด และกระบวนการของงานบริการประเภทต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและชัดเจน นอกจากนี้ นักศึกษายังสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีที่ได้เรียนในชั้นเรียนกับสถานการณ์จริงในการปฏิบัติงาน ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและคงทนมากขึ้น (Sangkasri, 2018)

2. ด้านทักษะ (Skills) นักศึกษาได้พัฒนาทักษะที่สำคัญและจำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ ดังนี้

2.1 ทักษะการปฏิบัติงานวิชาชีพ (Professional practice skills) นักศึกษาสามารถปฏิบัติงานบริการสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและมาตรฐานวิชาชีพ เช่น การให้บริการยืม-คืน ทรัพยากรสารสนเทศ การให้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า การให้บริการแนะนำการใช้อินเทอร์เน็ต อีเล็กทรอนิกส์ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ เป็นต้น (Premsamit, 2014)

2.2 ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ (Communication and human relation skills) นักศึกษาได้พัฒนาทักษะการสื่อสารกับผู้ให้บริการที่หลากหลาย ทั้งด้านวัย การศึกษา และความต้องการ โดยสามารถ

สื่อสารได้อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับบริบท รวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใช้บริการและเพื่อนร่วมงาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้ให้บริการสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ (Sajjanant, 2011)

2.3 ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (Analytical thinking and problem-solving skills) จากการศึกษาเชิงประจักษ์จริงในการปฏิบัติงาน นักศึกษาได้พัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา สืบค้นข้อมูล และตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการค้นหาสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในการให้บริการ (Manuenpiju, Janaem, & Suksumran, 2019)

2.4 ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information technology skills) นักศึกษาได้พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในงานบริการ ซึ่งรวมถึงการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ การใช้ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การใช้โปรแกรมประยุกต์ และ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการให้บริการและการสื่อสารกับผู้ใช้บริการ ทักษะเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการจัดการและให้บริการสารสนเทศ (Saengrachat, 2016)

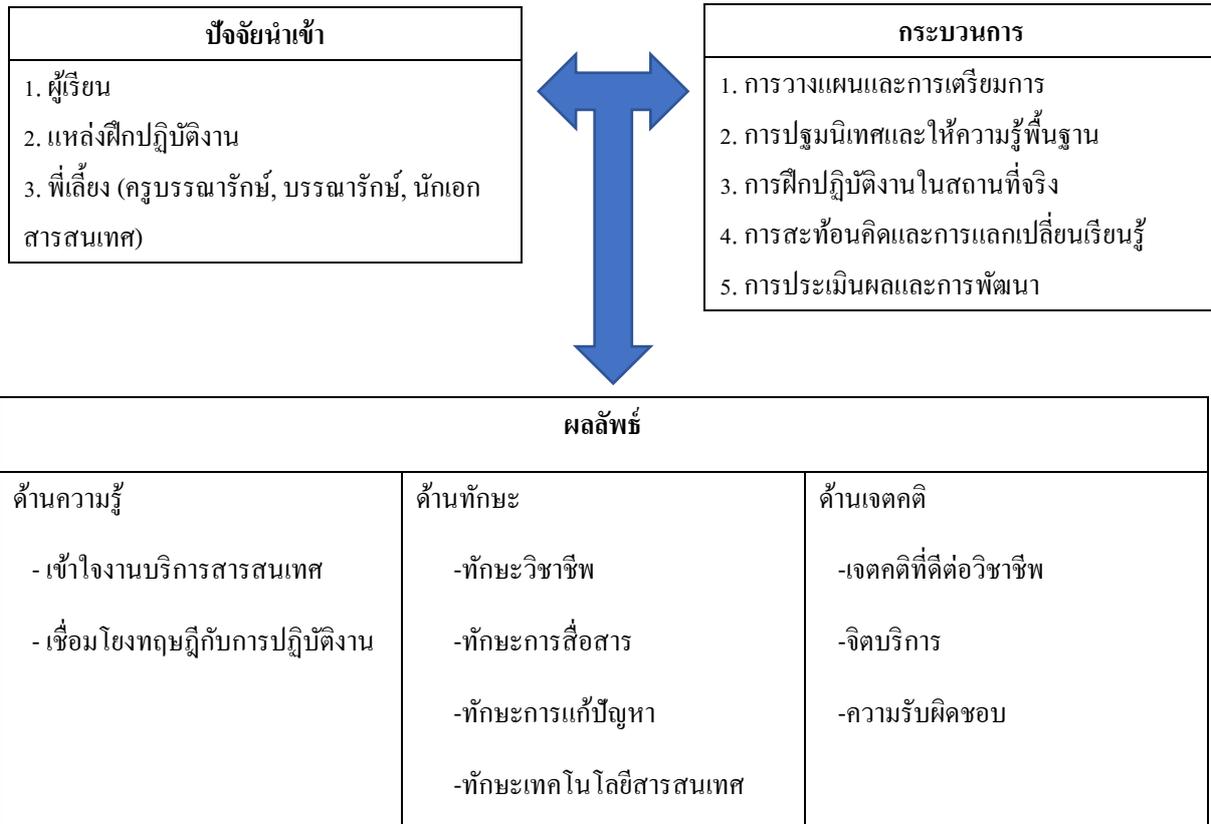
3. ด้านเจตคติ (Attitude) นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ โดยตระหนักถึงความสำคัญของวิชาชีพในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน นอกจากนี้ นักศึกษายังมีจิตบริการ (Service mind) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้ประกอบวิชาชีพด้านการบริการสารสนเทศ และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย (Suebson, 2015)

4. ด้านสมรรถนะวิชาชีพ (Professional competency) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาสมรรถนะวิชาชีพที่สอดคล้องกับมาตรฐานสมรรถนะหลักสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย (2013) ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านความรู้สารสนเทศ 2) สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) สมรรถนะด้านการสื่อสาร 4) สมรรถนะด้านการบริหาร 5) สมรรถนะด้านการวิจัย และ 6) สมรรถนะด้านการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 2 การปฏิบัติงานในสถานประกอบการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

การนี้การจัดการเรียนรู้โดยการใช้การทำงานเป็นฐาน (Work based learning) กรณีศึกษารายวิชา บริการของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์ สามารถจัดทำเป็นกรอบความคิดในการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 3 กรอบความคิดการจัดการเรียนรู้โดยการใช้การทำงานเป็นฐาน

การอภิปรายผล

การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานในรายวิชาการของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มีประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับการศึกษาอื่น ๆ ดังนี้

1. การเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานช่วยลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้นำความรู้ทางทฤษฎีที่ได้เรียนในชั้นเรียนไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง และนำประสบการณ์จากการปฏิบัติงานมาวิเคราะห์และสร้างความเข้าใจเชิงทฤษฎีที่ลึกซึ้งมากขึ้น (Gray, 2001) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโชน (Schön, 1983, p. 25) ที่กล่าวว่า การปฏิบัติงานในวิชาชีพจำเป็นต้องอาศัยทั้งความรู้เชิงทฤษฎีและการไตร่ตรองจากประสบการณ์ เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาของ ชางและเฉิน (Zhang & Chen, 2020, p. 47) ในประเทศจีน พบว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมโปรแกรม Work-based learning มีคะแนนความเข้าใจในการเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติสูงกว่า นักศึกษาที่เรียนแบบปกติ 1.8 เท่า ซึ่งเทียบเคียงกับผลการศึกษา พบว่า นักศึกษามีผลคะแนนสูงขึ้น 1.4 เท่า ทั้งนี้ในบริบทของรายวิชาการของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ นักศึกษาได้เรียนรู้ทฤษฎีและหลักการของงานบริการสารสนเทศในชั้นเรียน และได้ฝึกปฏิบัติงานจริงในห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ ซึ่งช่วยให้นักศึกษาเข้าใจความซับซ้อนและความท้าทายของงานบริการสารสนเทศในบริบทจริง และสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีกับการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Premsamit, Siladet, & Phumipong, 2016)

2. การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อความสำเร็จในการทำงานและการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน (Panich, 2012, p.15-17) ทักษะเหล่านี้ประกอบด้วย ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การฝึกปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะเหล่านี้ผ่านการเผชิญกับปัญหาและความท้าทายในการปฏิบัติงาน การสื่อสารกับผู้ใช้บริการและเพื่อนร่วมงาน การทำงานเป็นทีม การใช้เทคโนโลยีในการให้บริการสารสนเทศ และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงาน (Lombardi, 2007, p. 5) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบุญญลักษณ์ ตำนานจิตร และจุฑารัตน์ สรวณวงษ์ (Tamnanajit, & Sarawanawong, 2016) พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักศึกษา

3. การเตรียมความพร้อมสู่การประกอบวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานช่วยเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาในการประกอบวิชาชีพบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ โดยการเปิดโอกาสให้

นักศึกษาได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะวิชาชีพในสภาพแวดล้อมการทำงานจริง ซึ่งช่วยให้นักศึกษามีความมั่นใจและความพร้อมในการทำงานหลังสำเร็จการศึกษา (Wagner et al., 2011)

นอกจากนี้ การเรียนรู้จากการทำงานยังช่วยให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์และมุมมองที่กว้างขวางเกี่ยวกับวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยงานที่หลากหลายและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและความต้องการของผู้ใช้บริการ (Weech & Pluzhenskaia, 2005) การเรียนรู้จากการทำงานในสภาพแวดล้อมจริงช่วยให้นักศึกษาเข้าใจความซับซ้อนและความท้าทายของวิชาชีพ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Utthiya, 2021)

ภาพที่ 4 การปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียนสิรินธร และเข้าร่วมสัมมนาวิชาการ

4. ความท้าทายและแนวทางการพัฒนา การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานในรายวิชาบริการของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ มีความท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ การจัดหาแหล่งฝึกปฏิบัติงานที่มีความพร้อมและหลากหลาย การประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและแหล่งฝึกปฏิบัติงาน การจัดการเวลาให้สอดคล้องกับตารางเรียนของนักศึกษาและการดำเนินงานของแหล่งฝึกปฏิบัติงาน และการดูแลและติดตามนักศึกษาอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ (Raelin, 2008) เพื่อรับมือกับความท้าทายเหล่านี้จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ดังนี้

4.1 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับแหล่งฝึกปฏิบัติงานที่หลากหลาย ทั้งห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ศูนย์สารสนเทศ พิพิธภัณฑ์ หอจดหมายเหตุ และองค์กรด้านสารสนเทศอื่น ๆ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะวิชาชีพในบริบทที่หลากหลาย (Chuwanaasa, 2019)

4.2 การพัฒนาระบบการนิเทศและติดตามนักศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เช่น การนิเทศออนไลน์ การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และการสื่อสารผ่านกลุ่มในสื่อสังคม

ออนไลน์ เพื่อให้การดูแลและให้คำแนะนำแก่นักศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง (Phutachoti, 2017)

4.3 การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะดิจิทัลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในยุคดิจิทัล เช่น การใช้ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การใช้เครื่องมือค้นคืนสารสนเทศ การใช้โปรแกรมประยุกต์ในงานบริการสารสนเทศ และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารกับผู้ใช้บริการ (Thuamsuk, 2018)

4.4 การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน เพื่อให้ได้องค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย (Office of the Higher Education Commission, 2021)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานในรายวิชาการของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพ บรรณารักษ์และนักสารสนเทศ โดยการบูรณาการการเรียนรู้ในชั้นเรียนกับการปฏิบัติงานจริงในสภาพแวดล้อมการทำงานการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ โดยช่วยให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และมีความพร้อมในการประกอบวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ยังมีความท้าทายที่สำคัญ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ด้านการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์มีดังนี้

1. สถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้การทำงานเป็นฐาน โดยจัดสรรทรัพยากรเพื่อการค้นคว้าและต้องเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาก่อนออกฝึกปฏิบัติงาน พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ และพัฒนาความร่วมมือกับแหล่งฝึกปฏิบัติงาน

2. แหล่งฝึกปฏิบัติงานแก่นักศึกษา ต้องมีความพร้อมด้านบุคลากร และจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ พร้อมทั้งมอบหมายให้ครูบรรณารักษ์ บรรณารักษ์หรือนักสารสนเทศ (พี่เลี้ยง) ที่มีประสบการณ์ให้คำแนะนำแก่นักศึกษาอย่างใกล้ชิด

3. อาจารย์ผู้สอนต้องมีความรู้ด้านการประเมินการศึกษา และนำข้อค้นพบจากการจัดการเรียนรู้และการประเมินมาพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของรายวิชาและความต้องการของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพ

ด้านการวิจัยในอนาคต ทั้งนี้ขอเสนอหัวข้อเพื่อการพัฒนาเป็นงานวิจัยต่อไปในอนาคตดังต่อไปนี้

1. ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของนักศึกษาสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2. ควรมีการพัฒนาและประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ระหว่างสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดี

4. ควรมีการศึกษาความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐานในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม

References

- Bachelor of Education Program in Library and Information Science. (2019). *Bachelor of education program in library and information science (revised curriculum 2019)*. Surindra Rajabhat University. [In Thai]
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.
- Bird, N. J., Chu, C. M., & Oguz, F. (2015). Internship in LIS education: An international perspective on experiential learning. *IFLA Journal*, 41(4), 298-307.
- Boud, D., & Solomon, N. (2001). *Work-based learning: A new higher education?* Society for Research into Higher Education & Open University Press.
- Bridges, D. (1993). Transferable skills: A philosophical perspective. *Studies in Higher Education*, 18(1), 43-51.
- Chuenwattana, A., Kitcharoen, S. & Chokdeewiriyakul, W. (2017). *Research report on the development of professional experience training models for library and information science*. Srinakharinwirot University. [In Thai]

- Chuwana, S. (2019). Creating cooperation networks between educational institutions and professional experience training sites. *Academic Journal of Buriram Rajabhat University*, 11(1), 1-15. [In Thai]
- Gibbs, G. (1988). *Learning by doing: A guide to teaching and learning methods*. Further Education Unit.
- Gray, D. (2001). *A briefing on work-based learning*. Learning and Teaching Support Network.
- Khaemmanee, T. (2017). *The science of teaching: Knowledge for organizing effective learning processes* (21st ed.). Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.
- Lester, S., & Costley, C. (2010). Work-based learning at higher education level: Value, practice and critique. *Studies in Higher Education*, 35(5), 561-575.
- Lombardi, M. M. (2007). *Authentic learning for the 21st century: An overview*. EDUCAUSE Learning Initiative.
- Loyfa, S. (2014). *Education in library and information science*. Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University. [In Thai]
- Manuenpiju, N., Janaem, S. & Suksumran, K. (2019). Development of problem-solving skills for library and information science students through practice-based learning. *Research and Development Journal of Suan Sunandha Rajabhat University*, 11(2), 193-203. [In Thai]
- Office of the Higher Education Commission. (2015). *Guidelines for competency-based teaching and learning management in higher education*. Office of the Higher Education Commission. [In Thai]
- Office of the Higher Education Commission. (2021). *Graduate employment survey report for academic year 2020*. Office of the Higher Education Commission. [In Thai]
- Phutachoti, N. (2017). Educational supervision in the digital age. *Journal of Education, Khon Kaen University*, 40(2), 1-11. [In Thai]
- Preamsmit, P. (2014). *Professional education in library and information science*. Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Preamsmit, P., Siladet, S. & Phumipong, M. (2016). Development of professional competency standards for librarians. *Journal of Library Science*, 36(1), 1-24. [In Thai]
- Raelin, J. A. (2008). *Work-based learning: Bridging knowledge and action in the workplace*. Jossey-Bass.

- Royal Government Gazette. (2015). Announcement of the Ministry of Education regarding undergraduate curriculum standards 2015. *Royal Government Gazette*, 132(295), 2-11. [In Thai]
- Saengrachat, P. (2016). Information services in digital age libraries. *Research and Development Journal of Loei Rajabhat University*, 11(38), 1-10. [In Thai]
- Sajjanant, C. (2011). Competency development of personnel in library and information science profession. *Library Journal*, 55(2), 27-46. [In Thai]
- Sangkasri, S. (2018). Knowledge management from work practice: A case study of university libraries. *Journal of Library and Information Science, KKU*, 36(4), 42-53. [In Thai]
- Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books.
- Suebsonthi, P. (2015). *Professional ethics in library and information science*. Thammasat University. [In Thai]
- Surindra Rajabhat University. (2019). *Course specification (TQF.3) for library and information center services course*. University. [In Thai]
- Surin Rajabhat University, Faculty of Humanities and Social Sciences. (2018). *Professional experience training manual for library and information science*. Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University. [In Thai]
- Tamnanajit, B. & Sarawanawong, J. (2016). Development of 21st century skills for library and information science students through professional experience training. *Journal of Library Association of Thailand Research*, 9(2), 47-57. [In Thai]
- Tatshiwach, C. (2011). Reflection: A process towards learning for professional development. *Academic Journal of Buriram Rajabhat University*, 3(2), 39-49. [In Thai]
- Thai Library Association. (2013). *Core competency standards for library and information science professionals*. Thai Library Association. [In Thai]
- Thuamsuk, K. (2018). Teaching and learning management in library and information science in the digital age. *Journal of Library Association of Thailand Research*, 11(1), 1-16. [In Thai]
- Utthiya, S. (2021). Work practice in real work environments for library and information science students. *Modern Management Journal*, 19(1), 65-76. [In Thai]
- Wagner, R., Childs, M., & Houlbrook, M. (2011). Work-based learning as a gateway to memorability. In *Developing student skills for memorability through workplace learning* (pp. 15-30). Chandos Publishing.

- Wanichkul, J. (2016). Teaching and learning management in library and information science in Thai higher education institutions. *Journal of Library Science, SWU, 9(2)*, 1-15. [In Thai]
- Weech, T. L., & Pluzhenskaia, M. (2005). LIS education and multidisciplinary: An exploratory study. *Journal of Education for Library and Information Science, 46(2)*, 154-164.
- Zhang, Y., & Chen, H. (2020). Influencer marketing: How message value and credibility affect consumer trust of branded content on social media. *Journal of Interactive Marketing, 49*, 44-61.